

Київський університет імені Бориса Грінченка
Педагогічний інститут
Кафедра педагогіки та психології

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
« 01 » « 01 » 2019 р.

О. Б. Жильцов

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Психологія сім'ї

для студентів

спеціальності: КВД (012 «Дошкільна освіта», 013 «Початкова освіта»)

освітнього рівня: перший (бакалаврський)

освітньої програми 012.00.01 Дошкільна освіта, 013.00.01 Початкова освіта

Київ – 2019

Розробники:

Матюшинець Яна Володимирівна, викладач кафедри педагогіки та психології

Викладачі:

Матюшинець Яна Володимирівна, викладач кафедри педагогіки та психології

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри педагогіки та психології Педагогічного інституту

Протокол № 12 від 02.10. 2019 р.

Завідувач кафедри педагогіки та психології

 Г. І. Іванюк

Заступник директора Педагогічного інституту
з науково-методичної та навчальної роботи

 М. А. Машовець

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	Денна	Заочна
<i>Психологія сім'ї</i>		
Вид дисципліни	вибіркова	вибіркова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	українська
Загальний обсяг кредитів/годин	3 / 90	3 / 90
Курс	3	3
Семестр	5	5
Кількість змістових модулів з розподілом:	3	3
Обсяг кредитів	3	3
Обсяг годин, в тому числі:	90	90
Аудиторні	42	12
Модульний контроль	6	-
Самостійна робота	42	78
Форма семестрового контролю	Залік	Залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Психологія сім'ї» є дисципліною, що входить до вибіркової частини навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 012 дошкільна освіта, 013 початкова освіта I-го освітнього рівня (бакалаврський).

Мета навчальної дисципліни: формування професійної компетентності студентів щодо розуміння психологічних та соціально-психологічних процесів і явищ, які відбуваються у сім'ї як соціальному інституті суспільства.

Завдання:

- засвоєння студентами знань про функції, завдання та основні напрямки проведення психологічної експериментальної діяльності;
- визначення студентами основних корелят експериментальної діяльності психолога в системі дошкільної та початкової освіти;
- формування навичок здійснення студентами психологічного експерименту в закладах освіти з дітьми та їх батьками;
- розвиток професійної компетентності студентів активізація їх професійних інтересів, здібностей та самореалізації.

3. Результати навчання за дисципліною

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні оволодіти знаннями :

- з філософсько-методологічних, теоретичних засад та принципів психології сім'ї;
- з психологічних основ і завдань взаємодії психолога та сім'ї в системі початкової освіти;
- з методів та процедур практичної роботи психолога з сім'єю у закладах початкової освіти;
- з основ наукових уявлень про зміст подружніх стосунків (типи сімей, їх функцій, динаміка подружніх взаємин тощо).;
- з особливостей застосування методів дослідження у вивченні подружньої взаємодії;
- здатністю до критичного осмислення інформації, вироблення нових знань у сфері психології сім'ї та формування навичок їх застосування у професійній діяльності.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна робота
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ СІМ'Ї							
Тема 1. Психологія сім'ї як наука	4	2	-	-	-	-	2
Тема 2. Сім'я як соціально-психологічний феномен	6	2	2	-	-	-	2
Тема 3. Типологія сучасних сімей у психології	7	2	2	-	-	-	3
Тема 4. Тенденції розвитку сучасних сімей	7	2	2	-	-	-	3
Модульний контроль	2	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 1	26	8	6	-	-	-	10
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ. ПРОБЛЕМИ СТАБІЛЬНОСТІ ШЛЮБУ І СІМ'Ї							
Тема 5. Нормативно-правова база сімейних стосунків	6	2	2	-	-	-	2
Тема 6. Поняття «шлюб» і «сім'я» в сучасній психології. Особливості сімейного спілкування	7	2	2	-	-	-	3
Тема 7. Стадії шлюбу та кризові періоди подружнього життя	7	2	2	-	-	-	3
Тема 8. Процеси розпаду і дестабілізації шлюбно-сімейних відносин	8	2	2	-	-	-	4
Тема 9. Сім'я і її вплив на формування особистості дитини	8	2	2	-	-	-	4
Модульний контроль	2	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 2	38	10	10	-	-	-	16

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІІ. ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА ЩОДО НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ СІМ'ЯМ							
Тема 10. Психологічна діагностика сім'ї	12	2	2	-	-	-	8
Тема 11. Психологічна корекція сімейних стосунків: психологічне консультування і психотерапія	12	2	2	-	-	-	8
Модульний контроль	2	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 3	26	4	4	-	-	-	16
Всього	90	22	20	-	-	-	42
Підготовка та проходження контрольних заходів	ПМК						

Тематичний план для заочної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна робота
		Лекції	Семинари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ СІМ'Ї							
Тема 1. Психологія сім'ї як наука	7	1	-	-	-	-	6
Тема 2. Сім'я як соціально-психологічний феномен	8	-	1	-	-	-	7
Тема 3. Типологія сучасних сімей у психології	8	1	-	-	-	-	7
Тема 4. Тенденції розвитку сучасних сімей	7	-	1	-	-	-	6
Разом за змістовим модулем 1	30	2	2	-	-	-	26
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ. ПРОБЛЕМИ СТАБІЛЬНОСТІ ШЛЮБУ І СІМ'Ї							
Тема 5. Нормативно-правова база сімейних стосунків	5	-	-	-	-	-	5
Тема 6. Поняття «шлюб» і «сім'я» в сучасній психології. Особливості сімейного спілкування	7	1	-	-	-	-	6

Тема 7. Стадії шлюбу та кризові періоди подружнього життя	8	--	1	-	-	-	7
Тема 8. Процеси розпаду і дестабілізації шлюбно-сімейних відносин	8	1	-	-	-	-	7
Тема 9. Сім'я і її вплив на формування особистості дитини	8	-	1	-	-	-	7
Разом за змістовим модулем 2	36	2	2	-	-	-	32
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІІ. ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА ЩОДО НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ СІМ'ЯМ							
Тема 10. Психологічна діагностика сім'ї	12	1	1	-	-	-	10
Тема 11. Психологічна корекція сімейних стосунків: психологічне консультування і психотерапія	12	1	1	-	-	-	10
Разом за змістовим модулем 3	24	2	2	-	-	-	20
Всього	90	6	6				78
Підготовка та проходження контрольних заходів	ПМК						

5. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ СІМ'Ї

Тема 1. Психологія сім'ї як наука

Поняття «психологія сім'ї». Актуальність вивчення психології сім'ї. Об'єкт, предмет та завдання психології сім'ї. Методи вивчення психології сім'ї.

Ключові слова: психологія сім'ї, об'єкт психології сім'ї, предмет психології сім'ї, завдання психології сім'ї, методи психології сім'ї, науково-дослідні методи вивчення психології сім'ї, діагностичні методи вивчення психології сім'ї, корекційно-діагностичні методи вивчення психології сім'ї

Рекомендована література: основна: 2, 3, 5; додаткова: 1, 2, 4.

Тема 2. Сім'я як соціально-психологічний феномен

Поняття «сім'я». Соціально-психологічна сутність сім'ї та її структура. Специфіка сім'ї як соціально-психологічного феномену. Психологічний аналіз функцій сім'ї.

Ключові слова: сім'я, психологія сім'ї, соціальна група, функції сім'ї.

Рекомендована література: основна: 1, 2; додаткова: 1, 2, 6.

Тема 3. Типологія сучасних сімей у психології

Поняття «типологія сімей», «структура сім'ї». Функціональні та дисфункціональні типи сімей. Сімейні ролі у сучасній сім'ї.

Ключові слова: неблагополучні сім'ї; нуклеарні сім'ї; класифікація сімей; психологія сім'ї; дисфункціональні сім'ї, сімейні ролі.

Рекомендована література: основна: 2, 3; додаткова: 1, 2, 3.

Тема 4. Тенденції розвитку сучасних сімей

Основні тенденції розвитку сучасної сім'ї. Сімейні підсистеми. Психологічні особливості етапів життєдіяльності сім'ї. Стадії розвитку сім'ї (за Грегорі Бейтсоном).

Ключові слова: закон гомеостазу, сімейні ролі, сімейні підсистеми, функціональна підсистема.

Рекомендована література: основна: 2, 3; додаткова: 1, 4, 6.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ПРОБЛЕМИ СТАБІЛЬНОСТІ ШЛЮБУ І СІМ'Ї

Тема 5. Нормативно-правова база сімейних стосунків

Сімейне законодавство. Основні принципи регулювання сімейних відносин. Норми сімейного законодавства. Сімейний кодекс України як основне джерело регулювання сімейних відносин.

Ключові слова: сімейне законодавство, конституція України, сімейний кодекс, норми сімейного законодавства.

Рекомендована література: основна: 2, 5, 6; додаткова: 1, 4, 5.

Тема 6. Поняття «шлюб» і «сім'я» в сучасній психології. Особливості сімейного спілкування

Співвідношення понять «шлюб» і «сім'я». Фактори стабільності шлюбу і сім'ї. Роль подружньої сумісності в підтримці стабільності шлюбу. Умови готовності майбутнього подружжя до шлюбу. Особливості подружнього спілкування і їх вплив на стабільність сім'ї. Патерни взаємодії.

Ключові слова: шлюб, сім'я, стабільність, сумісність, подружнє спілкування, мотивація, ідентифікація, рефлексія, стать, гендер, статеві ролі, статеve виховання,

Рекомендована література: основна: 1, 2, 3; додаткова: 2, 3, 4.

Тема 7. Стадії шлюбу та кризові періоди подружнього життя

Етапи та періоди життєвого циклу сім'ї. Сутність поняття «психологічне здоров'я сім'ї». Особливості адаптаційного періоду у сім'ї. Психологія сімейної кризи.

Ключові слова: шлюб, сім'я, криза адаптації, стабільність, сумісність,

мотивація, ідентифікація, рефлексія, життєвий цикл сім'ї, сімейні норми та правила, традиції та ритуали сім'ї.

Рекомендована література: основна: 1, 2, 3; додаткова: 2, 3, 4.

Тема 8. Процеси розпаду і дестабілізації шлюбно-сімейних відносин

Специфіка сімейного і подружнього конфлікту. Фази руйнації емоційних стосунків у шлюбі. Причини зростання і мотиви розлучень. Стадії розлучення. Індивідуальні і соціальні наслідки розлучення. Шляхи попередження і профілактики дестабілізації шлюбно-сімейних стосунків. Чинники руйнування шлюбно-сімейних відносин. Модель процесу розлучення (А. Маслоу). Характеристика ситуації після розлучення.

Ключові слова: шлюб, сім'я, конфлікт, спілкування, мотивація, розлучення, дестабілізація, чинники розлучень.

Рекомендована література: основна: 1, 2; додаткова: 1, 2, 3.

Тема 9. Сім'я і її вплив на формування особистості дитини

Роль сім'ї в соціалізації дитини. Особливості соціалізації дитини в сім'ї. Психологічні механізми соціалізації, за допомогою яких батьки впливають на дітей. Особливості стилів сімейного виховання. Взаємозв'язок стилів виховання і особливостей становлення особистості дитини. Вплив неадекватного батьківського ставлення до дитини на відхилення в її психічному й особистісному розвитку. Причини неадекватного батьківського ставлення до дитини.

Ключові слова: соціалізація, установки, стилі виховання, батьківські позиції, батьківське ставлення, невроз, психопатія, заохочення, авторитет, насилля, авторитарність, демократичність, ліберальність.

Рекомендована література: основна: 1, 2, 3; додаткова: 1, 2, 4.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III.

ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА ЩОДО НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ СІМ'ЯМ

Тема 10. Психологічна діагностика сім'ї

Мета і завдання психологічної діагностики сім'ї. Методи психологічного вивчення сім'ї. Параметри діагностики подружніх стосунків і відповідні ним методики. Особливості психологічної діагностики комунікації сім'ї. Особливості психологічної діагностики сім'ї з проблемною дитиною. Особливості психологічної діагностики сім'ї на основі індивідуального і системного підходів.

Ключові слова: психологічна діагностика, метод, спостереження, анкетування, опитування, конфлікт, психологічна допомога.

Рекомендована література: основна: 1, 2, 3; додаткова: 1, 2, 3, 4.

Тема 11. Психологічна корекція сімейних стосунків: психологічне

консультування і психотерапія

Відмітні риси психологічного консультування і психотерапії. Принципи психологічного консультування сім'ї. Механізми психологічної корекції сімейних стосунків. Особливості використання методів і прийомів сімейного консультування. Доцільність застосування сімейної психотерапії. Принципи і стадії процесу сімейної психотерапії на основі різних підходів.

Ключові слова: психологічне консультування, психотерапія, корекція, сімейне консультування, сімейна психотерапія.

Рекомендована література: основна: 1, 2, 3; додаткова: 1, 2, 3, 4.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль2		Модуль3	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	4	4	5	5	2	2
Відвідування семінарських занять	1	3	3	5	5	2	2
Відвідування практичних занять	1	-	-	-	-	-	-
Робота на семінарському занятті	10	3	30	5	50	2	20
Робота на практичному занятті	10	-	-	-	-	-	-
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5	1	5
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25
Разом			67		90		54
Максимальна кількість балів: 211							
Розрахунок коефіцієнта: $211:100 = 2,11$							

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

№	Завдання	Кількість годин	Кількість балів
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ СІМ'Ї			
1.	Скласти порівняльну таблицю психологічних особливостей зареєстрованого і незареєстрованого шлюбу (окремо для чоловіка і окремо для дружини)	10	5 б.
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ. ПРОБЛЕМИ СТАБІЛЬНОСТІ ШЛЮБУ І СІМ'Ї			
2.	Створити психологічний образ «ідеальної» сучасної української сім'ї	16	5 б.
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІІ. ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА ЩОДО НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ СІМ'ЯМ			
3.	Провести психологічну діагностику щодо визначення стану сімейних взаємин батьків і дитини (методика на вибір студента)	16	5 б.

Форма подання результатів виконаної роботи: для виконання завдання доцільно використовувати програми Microsoft Office (Microsoft Word, Microsoft PowerPoint); фрагмент самостійної роботи може бути представлений у вигляді відео, презентації з коментарями та ін.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Модульні контрольні роботи проводяться у формі комп'ютерного електронного тестування.

Модульний контроль здійснюється у формі електронного тестування, що розміщені на навчальному порталі за посиланням: <https://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=21554> та охоплює 25 питань з таких категорій, як: аналіз, синтез, використання, знання, оцінювання, розуміння.

Тривалість проведення модульного контролю: 80 хв. на кожного студента.

Максимальна кількість балів: 25 балів.

Критерії оцінювання: кожне питання оцінюється в 1 бал.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Залік (ПМК)

6.5. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична картка дисципліни «Психологія сім'ї»

Разом: 90 год., з них: 22 год. – лекції, 20 год. – семінарські заняття, 42 год. – самостійна робота, 6 год. – МКР, залік.

Модулі	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I				ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II					ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III	
Назва модуля	Психологічні особливості сучасної сім'ї				Проблеми стабільності шлюбу і сім'ї					Діяльність практичного психолога щодо надання психологічної допомоги сім'ям	
Кількість балів за модуль	67 балів				90 балів					54 бали	
Теми лекцій	1. Психологія сім'ї як наука	2. Сім'я як соціально-психологічний феномен	3. Типологія сучасних сімей у психології	4. Тенденції розвитку сучасних сімей	5. Нормативно-правова база сімейних стосунків	6. Поняття «шлюб» і «сім'я» в сучасній психології та особливості сімейного спілкування	7. Стадії шлюбу та кризові періоди подружнього життя	8. Процеси розпаду і дестабілізації шлюбно-сімейних відносин	9. Сім'я і її вплив на формування особистості дитини	10. Психологічна діагностика сім'ї	11. Психологічна корекція сімейних стосунків: психологічне консультування і психотерапія
Теми семінарських занять	1. Сім'я як функціональна система	2. Соціально-психологічні особливості структури сім'ї	3. Тенденції розвитку сучасних сімей	4. Стабільність сім'ї. Роль держави у сімейних стосунках	5. Особливості подружнього спілкування	6. Сімейні кризи	7. Процеси дестабілізації сімейних відносин	8. Особливості сімейного виховання	9. Психологічна діагностика сім'ї	10. Особливості сімейного консультування	
Самостійна робота	5 балів				5 балів					5 балів	
Модульний контроль	25 балів				25 балів					25 балів	

Кількість балів за модулі дисципліни: 211

Розрахунковий коефіцієнт: $211: 100 = 2,11$

8.Рекомендована література

Основна (базова):

1. Енциклопедія батьківства: посібник з сімейного виховання / [Авт. кол. за заг. ред. Є.І. Коваленко, С.В. Кириленко]. – К.: КНТ, 2008. – 592 с.
2. Психологія сім'ї: навч. посібник / [Поліщук В.М., Ільїна Н.М., Поліщук С.А., Мисник С.О., Савченко Ю.Ю. та ін.]; за заг. ред. В.М. Поліщука. – [2-е вид.]. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. – 282 с.
3. Психологія сім'ї: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л.В.Помиткіна, В.В.Злагодух, Н.С.Хімченко, Н.І.Погорільська. – К.: НАУ, 2011. – 271 с.
4. Радчук Г.К. Сімейне виховання. Освітній тренінг для батьків: [Навч.-метод. посібник] / Г.К. Радчук, О.В. Тіунова. – Т.: Навчальна книга – Богдан, 2008. – 119 с.
5. Столярчук О.А. Психологія сучасної сім'ї: навч. посіб. / О.А. Столярчук. – Кременчук: ПП Щербатих О.В., 2015. – 136 с.
6. Сімейний кодекс України Кодекс України; Кодекс, Закон від 10.01.2002 № 2947-III. – Назва з екрану: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14/print>

Додаткова:

1. Батьківство в радість: тренінг. Курс з набуття батьківських навичок [Пр-ма «Родина для дитини» в Україні] / [Авт.-упор. Г.М. Лактіонова, І.Д. Зверєва]. – К.: Майстер принт. – 2008. – 196 с.
2. Голованова Н.Ф. Социализация и воспитание ребенка: [Учебное пособие для студентов высших учебных заведений] / Надежда Филипповна Голованова. – СПб.: Речь, 2004. – 272 с.
3. Дитина в сім'ї / [Упоряд. Т. Науменко]. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2005. – 128 с. – (Б-ка «Шк.. світу»).
4. Кікінежді О.М. Формування гендерної культури молоді: науково-методичні матеріали до тренінгової програми. [Навчальний посібник]. / О.М. Кікінеджи, О.Б. Кізь – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. – 160 с.
5. Конституція України Верховна Рада України; Конституція України, Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР – Назва з екрану: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
6. Котирло В.К. Дитячий садок і сім'я / В.К. Котирло, С.О. Ладивір. – К.: Рад. шк., 1984. – 118 с.
7. Ларечина Е.В. Развитие эмоциональных отношений матери и ребенка [Методическое пособие] / Елена Викторовна Ларечина. – СПб.: Речь, 2004. – 160 с.
8. Макаренко А.С. Книга для родителей / Антон Семенович Макаренко. – М.: «Просвещение», 1968. – 359 с.